

Міністерство освіти і науки України
Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя
(повне найменування вищого навчального закладу)

Факультет Економіки та менеджменту
/назва факультету/

Кафедра психології
/назва кафедри/

ЗАТВЕРДЖУЮ

Декан факультету

Галина Ціх

(підпис) (прізвище та ініціали)

« 30 » серпень 2024 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ПСИХОЛОГІЯ СІМ'Ї

/назва дисципліни/

галузь знань 05 «Соціальні та поведінкові науки»

/шифр і назва галузі знань/

рівень вищої освіти перший (бакалаврський)

/назва/

спеціальність 053 «Психологія»

/шифр і назва/

освітня програма «Психологія»

/назва/

спеціалізація

/назва/

вид дисципліни вибіркова дисципліна циклу професійної підготовки

/обов'язкова/вибіркова/

Тернопіль – 2024 рік

Робоча програма з навчальної дисципліни «Психологія сім'ї»

(назва дисципліни)

для студентів факультету економіки та менеджменту

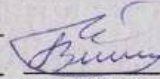
(назва факультету)

Розробники:

завідувач кафедри психології,

кандидат психологічних наук, доцент

(посада, науковий ступінь та вчене звання)

(підпис)

/ Василь ВИШНЬОВСЬКИЙ /

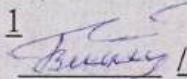
(ініціали та прізвище)

Робоча програма розглянута та схвалена на засіданні
кафедри психології

(назва)

Протокол від «29» серпня 2024 року № 1

Завідувач кафедри

(підпис)

/ Василь ВИШНЬОВСЬКИЙ /

(ініціали та прізвище)

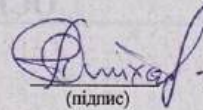
Робоча програма розглянута та схвалена НМК

факультету економіки та менеджменту

(назва)

Протокол від «30» серпня 2024 року № 2

Секретар НМК

(підпис)

/ Оксана ПОТІХА /

(ініціали та прізвище)

Робоча програма погоджена:

Спеціальність

053 «Психологія»

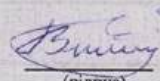
(шифр і назва)

освітня програма

«Психологія»

(назва)

Завідувач випускової кафедри

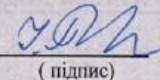

(підпис)

/ Василь ВИШНЬОВСЬКИЙ /

(ініціали та прізвище)

Гарант освітньої програми

(підпис)

/ Ірина ПЕРІГ /

(ім'я та прізвище)

1. Структура навчальної дисципліни

Показник	Всього годин	
	Денна форма навчання	Заочна (дистанційна) форма навчання
Кількість кредитів/годин	5,0/150	5,0/150
Аудиторні заняття, год.	54	16
Самостійна робота, год.	96	134
Аудиторні заняття		
- лекції, год.	18	10
- лабораторні, год.	-	-
- практичні заняття, год.	36	6
- семінарські, год.	-	-
Самостійна робота		
- підготовка до лабораторних (практичних, семінарських) занять	27	8
- опрацювання окремих розділів програми, які не виносяться на лекції	24	81
- виконання контрольних завдань	-	-
- виконання індивідуальних завдань	-	-
- виконання курсових проектів (робіт)	-	-
- підготовка та складання заліків, екзаменів, контрольних робіт, рефератів, есе, тестування	45	45
Залік / Екзамен		

Частка годин самостійної роботи студента:

- денна форма навчання - 64%;
- заочна (дистанційна) форма навчання - 89%.

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Процес трансформації сучасної сім'ї як соціального інституту супроводжується тривожними ознаками її дезорганізації – збільшенням кількості розлучень, сімейно-побутових порушень, зниженням рівня народжуваності, послабленням виховного потенціалу сім'ї, невротизмом тощо. Це дає підстави стверджувати, що стан сучасної сім'ї кризовий.

Безумовно, зміцнення сім'ї багато в чому залежить від її соціально-економічної, правової захищеності. Водночас причини окремих сімейних проблем часто криються або в особливостях сімейного спілкування, або в індивідуальних характеристиках членів сім'ї, тобто мають психологічний характер.

У цьому зв'язку одним з важливих напрямків діяльності практичного психолога є надання сім'ї психологічної допомоги. Ефективність цієї роботи значною мірою залежить від особистості психолога, його життєвої позиції, поглядів, що мають ґрунтуватися на науковому підході до вивчення сім'ї.

Знання психологічних законів функціонування і розвитку сім'ї є основою підготовки психолога до корекційної діяльності, вивчення методів і прийомів роботи із сім'єю, їх удосконалення, формування адекватних уявлень про кінцеву мету корекційного процесу – сім'ю, яка без консультативної допомоги здатна самостійно позитивно розв'язувати проблеми, що виникають.

2.1. Мета курсу “Психологія сім'ї” – розкрити психологічні особливості сучасної сім'ї, об'єктивні і суб'єктивні умови її розвитку, роль сім'ї в соціалізації індивіда, озброїти практичних психологів знаннями про психологію сім'ї і шляхи надання сім'ї психологічної допомоги, ознайомити студентів-психологів з психологією шлюбно-сімейних стосунків як науковою дисципліною, так і прикладною галуззю психологічної науки (навчальна); психологічна підготовка молоді до сімейного життя (вихована).

2.2. Завдання курсу “Психологія сім'ї” сформувати систематизоване уявлення про еволюцію шлюбно-сімейних відносин; розкрити особливості життєвого циклу сім'ї та закономірності її динаміки; висвітлити чинники та концепції дестабілізації шлюбно-сімейних відносин; окреслити модель психологічно здорової сім'ї; зазначити способи надання психологічної допомоги сім'ї.

У результаті вивчення навчальної дисципліни «Психологія сім'ї» здобувач вищої освіти повинен **знати:**

- теоретико-методологічні засади і понятійно-термінологічний апарат дисципліни;
- предмет та завдання дисципліни, історію та сучасні тенденції розвитку вітчизняної та зарубіжної психології сім'ї, загальні закономірності та психологічні особливості стосунків у сім'ї;
- розуміти і бачити взаємозв'язок даної дисципліни з іншими галузями психологічної науки та з філософськими, соціологічними, економічними, юридичними науками;

- мати наукове уявлення про соціально-психологічні, психофізіологічні та соціальні засади психології сімейного життя;
- методологічні та методичні основи становлення подружньої підсистеми, психологічні особливості подружніх конфліктів;
- мати уяву про основні психологічні методи вивчення психології подружніх стосунків.

Здобувач повинен вміти:

- аналізувати, систематизувати та узагальнювати прослуханий та прочитаний матеріал з питань психології сімейного життя;
- орієнтуватися в сучасній науковій літературі з питань психології сім'ї;
- володіти теоретичними основами розв'язання завдань профілактики подружніх девіацій та підвищення психолого-педагогічної компетентності подружньої пари;
- застосовувати методи діагностики сімейних стосунків у практичній діяльності; розробляти рекомендації щодо попередження конфліктів у сім'ї;
- проводити психологічні та соціально-психологічні дослідження, спрямовані на вивчення динаміки сім'ї;
- демонструвати практичні навички надання психологічної допомоги сім'ї.

3. Опис навчальної дисципліни

3.1. Лекційні заняття

№	Тема заняття та короткий зміст	Кількість годин	
		ДФН	ЗФН
1	2	3	4
	Модуль 1. Психологічні особливості сучасної сім'ї	8	5
1	<p>Тема 1. Розвиток інститутів шлюбу і сім'ї у контексті культурно-історичного розвитку людства</p> <p>1. Проблематика, предмет, об'єкт і завдання психології сімейних відносин.</p> <p>2. Основні концептуальні підходи у вивченні шлюбно-сімейних відносин: еволюціонізм (І.Я. Баховен, Дж.Ф. Мак-Леннан), функціоналізм (Е. Дюркгейм, У. Огборн, Е. Берджес), біологізм (Ч. Дарвіна), емпіризм (Ф.Ле Пле), сциентизм (У. Джемс, Ч. Кулі, У. Томас, Ф. Знавецький, Ж. Піаже, З. Фрейд).</p> <p>3. Сім'я і шлюб в історії суспільства (шлюб у давні часи; європейський шлюб у середньовіччі; сім'я у біблійні часи; язичницька сім'я; християнська модель сім'ї).</p> <p>4. З історії української родини.</p> <p>5. Типові моделі сучасної української сім'ї.</p> <p>6. Характерні риси сучасної української сім'ї.</p> <p>7. Сучасні дослідження шлюбно-сімейних взаємин (Ю.І. Альошина, В.Н. Дружин, С.В. Ковальов, О.С. Співаковська, Е.Г. Ейдемільер та ін.).</p> <p>8. Новими напрямками у дослідженні сімейних відносин є: з'ясування впливу сім'ї на розвиток віктимної поведінки підростаючої особистості (О. Двіжона, О. Ліщинська, Н. Максимова, В. Медведєв, І. Трубавіна, О. Харан), дослідження творчого потенціалу сучасної сім'ї (В. Моляко, Л. Міщиха, Л. Мойсеєнко, Т. Титаренко), вивчення життєдіяльності прийомних сімей (Г. Бевз, І. Пеша, А. Капська), аналіз впливу міграційних процесів на психологічне здоров'я сім'ї (О. Лютак, В. Калиненко, О. Кравцова, Ю. Римаренко), визначення місця сім'ї у сучасній структурі українського суспільства (Ю. Золотарьова, Т. Третьяченко, Г. Федоришин), з'ясування специфіки психотерапевтичного супроводу сучасної сім'ї (Т. Гурлева, З. Кісарчук, Н. Чепелева, Т. Яценко та інші).</p>	2	1
2	<p>Тема 2. Соціально-психологічні характеристики сім'ї</p> <p>1. Соціально-психологічна сутність сім'ї та її характеристики (психологічний клімат, сумісність, сімейні інтереси тощо; композиція, структура, групові процеси, групові норми і санкції).</p>	2	1

	<p>2. Переваги й унікальність сім'ї як малої соціальної групи.</p> <p>3. Функціонально-рольова структура сім'ї. Подружні ролі (традиційні, товариські, ролі партнерів, від узгодженості яких залежать особливості взаємин подружжя). Умови розподілу ролей між подружжям.</p> <p>4. Функції сучасної сім'ї: виховна, господарсько-побутова, емоційна, духовного спілкування, первинного соціального контролю, сексуально-еротична та ін. Комплексність у виконанні сім'єю функцій.</p> <p>5. Типологія сімей (за кількістю дітей, за складом, за структурою, за стадією становлення сім'ї, за якістю зовнішніх та внутрішніх меж, за способом реагування на стресові, конфліктні ситуації та нормативні кризи, за рівнем виховного потенціалу, за станом психологічного здоров'я, за структурою влади, за розподілом ролей, за ступенем включення членів родини в сімейні стосунки, залежно від адаптивних ресурсів сім'ї).</p> <p>6. Психологічно благополучна і неблагополучна сучасна сім'я.</p> <p>7. Поняття "психологічне здоров'я сім'ї". Структура психологічного здоров'я сім'ї (за В. Торохтієм).</p> <p>8. Сімейно обумовлені переживання, які особливо несприятливо впливають на психічний і соматичний стан здоров'я людини (Е.Г. Ейдемільер, В.В. Юстіцкіс).</p>		
3	<p style="text-align: center;">Тема 3. Проблеми стабільності шлюбу і сім'ї</p> <p>1. Співвідношення понять «шлюб» і «сім'я».</p> <p>2. Мотиви вступу у шлюб.</p> <p>3. Фактори стабільності шлюбу і сім'ї. Роль подружньої сумісності в підтримці стабільності шлюбу. Етапи досягнення подружньої сумісності.</p> <p>4. Постановка питання сумісності у соціальній психології (А.В. Петровський).</p> <p>5. Основні підходи у визначенні поняття "сумісність": функціонально-рольовий (С.В. Ковальов, В.Н. Дружинін, Т. Яценко); структурний (Н.Н. Обозов, А.Н. Обозова, Н. Олійник, М. Кричевський, О. Антонова, Д. Ольшанський, А. Аугустінавічуте).</p> <p>6. Теорії сумісності (концепція дублювання батьківських якостей, концепція дублювання якостей братів і сестер, гіпотеза Р. Вінча про компліментарність, прогностична модель сумісності Р. Акофф і Ф. Емері та ін.).</p> <p>7. Психофізіологічна, ціннісно-орієнтаційна та особистісна складові сумісності подружжя і способи її діагностики.</p> <p>8. Типи ставлення кожного з партнерів до цінностей іншого.</p>	2	2

	<p>9. Типологія сімей за характером психологічної й ціннісно-орієнтаційної єдності.</p> <p>10. Сутність поняття «психологічне здоров'я сім'ї».</p>		
4	<p>Тема 4. Характеристика психологічної сутності шлюбу</p> <p>1. Тлумачення поняття «шлюб».</p> <p>2. Стилі шлюбних відносин (типологія шлюбних стосунків, в основу якої покладено поведінкові реакції партнерів у стосунках (за Сейнером); типологія за розподілом прав; типологія шлюбних стосунків за реакціями подружжя у конфлікті (Уайл), типологія за емоційною залежністю, стилі шлюбу за Е.Берном, типологія шлюбу за К. Вітакером та ін.).</p> <p>3. Альтернативні форми шлюбно-сімейних відносин (самотність, незареєстроване співжиття, свідомо бездітний шлюб, розлучення, повторні шлюби, відкритий шлюб, позашлюбний секс, гомо сексуальність, груповий шлюб, колективні сім'ї).</p> <p>4. Готовність особистості до шлюбу та сімейного життя (фізична і фізіологічна зрілість, соціальна готовність, етико-психологічна готовність, сексуальна готовність). Рівні готовності до шлюбу.</p> <p>5. Статеве виховання в сім'ї.</p> <p>6. Умови готовності майбутнього подружжя до шлюбу. Умови створення психологічно здорової сім'ї.</p> <p>7. Особливості подружнього спілкування. Вплив спілкування на стабільність сім'ї. Дефекти сімейного спілкування. Форми сімейних стосунків.</p>	2	1
	<p>Модуль 2. Формування подружньої пари та життєвий цикл сім'ї</p>	10	5
5	<p>Тема 5. Формування подружньої пари</p> <p>1. Теорії вибору шлюбного партнера (психоаналітична теорія, теорія комплементарних потреб Р. Вінча, інструментальна теорія вибору подружжя Р. Сентерса теорія “стимул-цінність-роль” Б. Мурстейна, або “обмін і максимальна вигода”, теорії “фільтрів” А. Керкгоффа і К. Девіса, “кругова теорія любові” А. Рейса, модель співвіднесення міжособистісного сприйняття і динаміки дошлюбних відносин (М.А. Абалкіна).</p> <p>2. Психологічна характеристика періоду дошлюбного спілкування.</p> <p>3. Дошлюбні чинники, які впливають на стабільність шлюб. Дошлюбні ігри.</p> <p>4. Прийняття рішення про вступ у шлюб.</p>	2	1

	<p>5. Мотиви вступу у шлюб (інтимно-особистісний, морально-психологічний, сімейно-батьківський; господарсько-побутовий).</p> <p>6. Психологічні пастки періоду дошлюбного спілкування.</p> <p>7. Мотиви вступу у шлюб у дисфункційних сім'ях.</p>		
6	<p>Тема 6. Емоційний компонент взаємодії подружжя</p> <p>1. Тлумачення поняття “атракція” (Л. Гозман, Л. Шнейдер). Етапи розвитку емоційних відносин.</p> <p>2. Феномен кохання та його прояви. Принципи кохання (універсальний, принцип дієвої спрямованості, принцип активної зацікавленості, точності і надійності оцінки об'єктів, дій).</p> <p>3. Співвіднесення понять “кохання” і “закоханість”.</p> <p>4. Теорії кохання: оптимістичні (А. Маслоу, “трехкомпонентна” теорія кохання Р. Стернберга, схеми діадичних відносин Т. Кемпера, концепції кохання В. Сатір, І. Сеченова, В. Століна, В. Соловійова, П. Флоренського та ін.), песимістичні (Л. Каслер, З. Фройд, В. Рейк, Мартінсон).</p> <p>5. Пастки кохання (пастка неповноцінності, пастка жалості, сексуальний комфорт, спільність інтересів).</p> <p>6. Умови збереження емоційних відносин (С.Д. Лаптенко, М.Т. Кузнецов).</p>	2	1
7	<p>Тема 7. Психологія подружнього статевого життя</p> <p>1. Біологічні, психологічні та соціокультурні відмінності статей.</p> <p>2. Динаміка потреб у жінок і чоловіків у шлюбі (Т.В. Андреева і Т.Ю. Пипченко).</p> <p>3. Біологічна сутність шлюбу. Етапи сексуальної адаптації подружжя: етап первинної адаптації, етап прогресуючої адаптації, етап стабільної адаптації.</p> <p>4. Співвідношення віку осіб, які вступають у шлюб (І.Ф. Юнда).</p> <p>5. Психологічні типи сексуальних партнерів (С.С. Лібіх). Сімейно-сексуальні дисгармонії та їх причини (І.Ф. Юнда, Т. Мішина).</p> <p>6. Вплив рано початого статевого життя, нікотину, алкоголю на статеву систему жінки і чоловіка.</p> <p>7. Дошлюбне статеве життя як чинник подружньої невірності.</p>	2	1
8	<p>Тема 8. Динаміка подружніх відносин</p> <p>1. Чинники, які впливають на стабільність шлюбу.</p> <p>2. Життєвий цикл сім'ї (Р. Норберт, Е. Дюраль, Р. Хілл, Є.К. Васильєва, Г. Навайтис, Е.Г. Сіляєва, К. Вітакер, Е.Г. Ейдемільер).</p> <p>3. Проблематика перших періодів подружнього життя.</p>	2	1

	<p>4. Сутність поняття адаптації подружжя.</p> <p>5. Структура адаптації особистості у сфері шлюбно-сімейних відносин (В.А. Сисенко). Зміст первинної адаптації.</p> <p>6. Сфери сімейної адаптації (матеріально-побутова, морально-психологічна, інтимно-особистісна).</p> <p>7. Вторинна (негативна) адаптація і сфери її прояву.</p> <p>8. Умови подолання вторинної негативної адаптації.</p>		
9	<p>Тема 9. Сім'я і її вплив на формування особистості дитини.</p> <p>Типи виховання.</p> <p>1. Роль сім'ї в соціалізації дитини. Особливості соціалізації дитини в сім'ї. Психологічні механізми соціалізації, за допомогою яких батьки впливають на дітей.</p> <p>2. Особливості стилів сімейного виховання. Поняття рольової багатофункціональності в сім'ї.</p> <p>3. Основні патогенні типи виховання. Гіпоопіка: явне емоційне відкидання, перфекціонізм, компенсаторна гіпоопіка, гіпопротекція, прихована гіпопротекція, потураюча гіпопротекція.</p> <p>4. Виховання по типу підвищеної моральної відповідальності. Суперечливе виховання. Причини неадекватного батьківського ставлення до дитини.</p> <p>5. Поняття психологічного здоров'я дитини.</p>	2	1
Усього годин:		18	10

3.2. Практичні заняття

№	Тема заняття	Кількість годин	
		ДФН	ЗФН
1	2	3	4
Модуль 1. Психологічні особливості сучасної сім'ї		10	3
1	Історичні зміни сім'ї та шлюбу	2	0,5
2	Сім'я як соціально-психологічний феномен	2	0,5
3	Проблеми стабільності шлюбу і сім'ї	2	1
4	Готовність до шлюбу і сімейного життя	4	1
Модуль 2. Формування подружньої пари та життєвий цикл сім'ї		10	3
5	Формування подружньої пари та спілкування в сім'ї	2	1
6	Кохання як основа подружніх стосунків	2	0,5
7	Психологія подружнього статевого життя	2	0,5
8	Життєвий цикл сім'ї	4	1
Модуль 3. Психологія сімейної кризи та подружніх конфліктів		8	0
9	Сім'я і її вплив на формування особистості дитини. Типи виховання.	2	-
10	Психологія сімейної кризи	2	-

11	Мотивація конфліктів, особливо небезпечних для сімейної цілісності. Феномен прощення	2	-
12	Материнство й батьківство. Діти без сім'ї	2	-
	Модуль 4. Діяльність практичного психолога щодо надання психологічної допомоги сім'ї	8	0
13	Психологічна діагностика сім'ї	1	-
14	Психологічна допомога сім'ї	1	-
15	Дисфункціональні сім'ї	2	-
16	Розлучення та його наслідки	2	-
17	Домашнє насильство. Жорстоке поводження з дітьми	2	-
Усього годин:		36	6

3.3. Самостійна робота

№	Найменування робіт	Кількість годин	
		ДФН	ЗФН
1	2	3	4
1	Підготовка до практичних занять	18	8
2	<p>Тема 10. Психологія сімейної кризи</p> <p>1. Вивчення феномену кризи у психологічній літературі. 2. Теорії криз у працях Е. Ліндерманна, Дж. Каплана, Дж. Якобсона. 3. Діагностичні ознаки кризи. 4. Поняття сімейної кризи. Теоретичні підходи до опису сімейних криз. 5. Кризи розглядаються як перехідні моменти між стадіями життєвого циклу (Е. Ейдемиллер, В. Юстіцкіс, В. Сатір Дж. Хейлі. Кризи сім'ї як стресові події, що впливають на стабільність сімейної системи (Р. Хілл). 6. Експериментальні дослідження кризових періодів у життєдіяльності сім'ї (Плзак, С. Кратохвіл, Н. Самоукіна. Характеристики сімейної кризи. 7. Прояви сімейної кризи на індивідуальному рівні, у нуклеарній сім'ї, у розширеній сім'ї, у стосунках сім'ї і соціуму. 8. Симптоматична поведінка як результат сімейних криз. Характеристики симптоматичної поведінки (О. Борисов, Е. Ейдемиллер, В. Юстіцкіс, І. Добряков, І. Нікольская). 9. Ставлення до сімейної кризи (Т. Титаренко). Переживання сімейної кризи (Ф. Василюк).</p> <p>Тема 11. Мотивація сімейних конфліктів, особливо небезпечних для сімейної цілісності</p> <p>1. Тлумачення поняття «ревності» (В. Даль, М. Бердяєв та ін.).</p>	43	81

2. Психологічні детермінанти ревнощів: характерологічні особливості суб'єкта ревнощів, наближення періоду інволюції, гендерні чинники, особистісні особливості «об'єкта ревнощів», співвідношення особистісних властивостей можливих «суб'єкта» і «об'єкта» ревнощів, вплив «ситуації».

3. Нормальні та патологічні ревнощі як над цінні ідеї. Типологія ревнощів (Т.В. Андреева): ревнощі «власника» або тиранічні ревнощі (В. Менделевич), ревнощі через образу, відображені ревнощі .

4. Рекомендації особам, яких ревнують ревнощів (С. Кратофіл, А.Я. Варга, В.А. Смєхов).

5. Тлумачення поняття подружня невірність (А.Н. Волкова А. Я. Варга).

6. Мотиви позашлюбних зв'язків (А.Н. Волкова).

7. Відмінності в мотивуваннях зрад у чоловіків і жінок.

8. Стадії та форми прощення (Р. Енрайт). Прийняття прощення.

Тема 12. Материнство й батьківство. Діти без сім'ї

1. Соціально-культурний контекст виникнення феномена материнства й батьківства в цілому.

2. Основні напрямки досліджень в області вивчення материнства.

3. Біологізаторські позиції в трактуванні “материнського інстинкту”.

4. Соціокультурна динаміка феномена батьківства. Батьківство в сучасній родині.

5. Поняття психічної депривації. Материнська депривація.

6. Форми психічної депривації (емоційна, соціальна, сенсорна депривації) і їхній зв'язок з вихованням дитини поза родиною.

7. Психолого-педагогічна підтримка дітей, що виховуються без родини.

8. Проблеми всиновлення.

Тема 13. Психологічна діагностика сім'ї

1. Мета і завдання психологічної діагностики сім'ї.

2. Методи психологічного вивчення сім'ї.

3. Параметри діагностики подружніх стосунків і відповідні методики.

4. Особливості психологічної діагностики сім'ї з проблемною дитиною.

5. Особливості психологічної діагностики сім'ї на основі індивідуального і системного підходів.

Тема 14. Психологічна допомога сім'ї

1. Риси психологічного консультування і психотерапії сім'ї.

2. Принципи психологічного консультування сім'ї.
3. Механізми психологічної корекції сімейних стосунків.
4. Особливості використання методів і прийомів сімейного консультування.
5. Доцільність застосування сімейної психотерапії.
6. Принципи і стадії процесу сімейної психотерапії.

Тема 15. Дисфункціональні сім'ї

1. Поняття про дисфункціональну сім'ю.
2. Психологічні портрети дружин, дітей і онуків із співзалежних алкогольних родин.
3. Сімейна алкогольна співзалежність як контекст відтворення алкоголізму.
4. Прогноз розвитку для дружин, дорослих дітей і онуків з алкогольних родин.
5. Психологічна допомога дружинам, дітям і онукам алкоголіків.
6. Робота з хімічно залежними сім'ями.

Тема 16. Процеси розпаду і дестабілізації сімейних відносин

1. Чинники руйнування шлюбно-сімейних відносин (соціальні, політичні, економічні, гендерні, етнічні, соціально-психологічні, індивідуально-психологічні та ін.).
2. Типи розлучень: справжнє, розлучення-тиск, розлучення-реакція.
3. Фази розпаду і дестабілізації відносин: інтрапсихічна (внутрішня), інтерпсихічна, соціальна фаза, фаза переробки.
4. Концепція розпаду емоційних стосунків (Дж.А. Лі).
5. Стадії розлучення.
6. Стратегії поведінки у ситуації розлучення (модель Кюблер-Рос).
7. Діалектична модель процесу розлучення Маслоу.
8. Соціально-психологічних наслідки розлучення.
9. Характеристика ситуації після розлучення.
10. Емоційні реакції дітей та підлітків на розлучення батьків.
11. Рекомендації батькам у построзлучній ситуації (Альошина).
12. Рекомендації подружжю, яке пережило розлучення (Н. Наріцин).

Тема 17. Домашнє насильство. Жорстоке поводження з дітьми.

1. Родини з "групи ризику" по проблемі жорстокого поводження з дітьми.
2. Види жорстокого поводження з дітьми в родині. Фізичне, сексуальне, емоційне насильство.

	3. Жінки й домашнє насильство. 4. Наслідки домашнього насильства. 5. Психологічна підтримка жертв домашнього насильства: державні й недержавні програми для жертв домашнього насильства.		
3	Підготовка та складання заліків, рефератів, есе, тестування - Модуль №1 - Модуль №2 - Екзамен	35 10 10 15	45 15 15 15
Усього годин:		96	134

4. Критерії оцінювання результатів навчання студентів

Форма підсумкового семестрового контролю – Екзамен

Модуль 1			Модуль 2			Підсумковий контроль	Разом з дисципліни
Аудиторна та самостійна робота			Аудиторна та самостійна робота				
Теоретичний курс (тестування)	Практична робота		Теоретичний курс (тестування)	Практична робота		25	100
20	17		20	18			
Лекції	Вид робіт	Бал	Лекції	Вид робіт	Бал		
Лекція №1	Практичне заняття №1	2	Лекція №5	Практичне заняття №9	1		
	Практичне заняття №2	2		Практичне заняття №10	1		
Лекція №2	Практичне заняття №3	2	Лекція №6	Практичне заняття №11	2		
	Практичне заняття №4	2		Практичне заняття №12	2		
Лекція №3	Практичне заняття №5	2	Лекція №7	Практичне заняття №13	2		
	Практичне заняття №6	2		Практичне заняття №14	2		
Лекція №4	Практичне заняття №7	3	Лекція №8	Практичне заняття №15	2		
	Практичне заняття №8	2		Практичне заняття №16	2		
Модульний контроль 1		20	Лекція №9	Практичне заняття №17	2		
				Практичне заняття №18	2		
			Модульний контроль 2		20		

5. Навчально-методичне забезпечення

Дистанційний курс Психологія сім'ї (ID 2975)

Вишньовський В.В. Методичні вказівки для практичних занять з курсу «Психологія сім'ї» для студентів всіх форм навчання спеціальності 053 «Психологія». Тернопіль: ТНТУ ім. І. Пулюя, 2024. 36 с.

Вишньовський В.В. Методичні вказівки для самостійної роботи з курсу «Психологія сім'ї» для студентів всіх форм навчання спеціальності 053 «Психологія». Тернопіль: ТНТУ ім. І. Пулюя, 2024. 28 с.

6. Рекомендована література

Базова

1. Бондарчук О.І. Психологія сім'ї: Курс лекцій. К. : МАУП, 2017. 96с.
2. Вишньовський В. В., Черній Т. В. Формування свідомого батьківства як особистісної стратегії в юнацькому віці Актуальні задачі сучасних технологій : зб. тез доповідей XII міжнар. наук.-практ. конф. Молодих учених та студентів, (Тернопіль, 6-7 грудня 2023) / М-во освіти і науки України, Терн. націон. техн. ун-т ім. І. Пулюя [та ін.]. – Тернопіль: ФОП Паляниця В. А., 2023. С. 324-325.
3. Кучманіч І.М. Психологія сім'ї : навчально-методичний посібник. Миколаїв. 2018. 180 с.
4. Лефтеров В.О., Цільмак О. М. Психологія сім'ї та шлюбу: таблиці, схеми, коментарі. К.: Ліра, 2020. 266 с.
5. Психологія сім'ї : навч. посіб. рек. МОНУ / за заг. ред. В.М. Поліщука. Суми : Університетська книга, 2023. 281 с.
6. Психологія сім'ї та шлюбу: таблиці, схеми, коментарі : навчально-наочний підручник / за заг. ред. О.М. Цільмак. Київ : Видавництво Ліра-К, 2020. 266 с.
7. Седих К. Психологія сім'ї. Навч. посіб. 3-тє видання, стереотипне. Київ. ВЦ «Академія». 2021. 192 с.
8. Столярчук О.А. Психологія сучасної сім'ї: Навчальний посібник Кременчук: ПП Щербатих О.В., 2015. 136 с.
9. Ушакова І., Психології сім'ї: конспект лекцій. Х.: НУЦЗУ, 2019. 90 с.
10. Федоренко Р.П. Психологія сім'ї : навч. посіб. / Волинський національний університет імені Лесі Українки. Вид. 2-ге, змін. та доповн. Луцьк : Вежа-Друк, 2021. 480 с.
11. Федоришин Г.М., Северин Р.Р. Соціально-психологічні чинники формування образу шлюбного партнера у юнацькому віці. Психологія особистості. Івано-Франківськ. ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника». 2021. Т.11. №1. С. 92-100.

Допоміжна

1. Мілютіна К. Психологія сім'ї. Техніки раціонально–інтуїтивної психокорекції родини. К. : Главник, 2007. 144 с.
2. Мушкевич М.І., Федоренко Р.П., Магдисюк Л.І., Дучимінська Т.І. Психологія молодшої сім'ї : монографія. Луцьк : Вежа-Друк, 2018. 235 с.
3. Помиткіна Л.В., Злагодох В.В., Хімченко Н.С., Погорільська Н.І. Психологія сім'ї. Навчальний посібник К. : НАУ-друк 2010. 270с.
4. Психологія сімейних взаємин. Навчальний посібник. Під ред. М.С. Корольчука. К.: Ніка-Центр, 2010. 280 с.
5. Сазонова, О.В. Сімейні цінності та рольові установки подружніх пар. Збірник наукових праць “Проблеми сучасної психології”, 2018. С. 272–295. [URL://doi.org/10.32626/2227-6246.2018-39.272-295](https://doi.org/10.32626/2227-6246.2018-39.272-295)
6. Фальова, О., Колчигіна, А., Білоцерківська Ю. Психологічні захисти жінок із різним станом сімейного функціонування і сімейної взаємодії. Збірник наукових праць “Проблеми сучасної психології”. 2020. С. 211–235. [URL://doi.org/10.32626/2227-6246.2020-50.211-235](https://doi.org/10.32626/2227-6246.2020-50.211-235)
7. Федоришин Г.М., Михайлюк І.Б. Модель психологічного супроводу усвідомленого вибору жінками шлюбного партнера. Збірник тез доповідей Міжнародної науково-практичної конференції «Актуальні питання науки, освіти і суспільства : теорія і практика» (28 жовтня 2022р.). Ч. 2. Умань, 2022. С. 40-42.
8. Цільмак О.М. Лекційний матеріал для здобувачів вищої освіти 4 курсу за першим (бакалаврським) рівнем спеціальності «053 Психологія» з навчальної дисципліни «Психологічне консультування». Одеса : НУ «ОЮА», 2020. 319 с.
9. Ширяєва, Л., Гончаренко, Н. Особливості сприйняття сімейних взаєностосунків і свого місця в сім'ї дитиною із синдромом дефіциту уваги та гіперактивності. Збірник наукових праць “Проблеми сучасної психології”, 2020. С. 328–351. [URL://doi.org/10.32626/2227-6246.2020-50.328-351](https://doi.org/10.32626/2227-6246.2020-50.328-351)
10. Яцина О.Ф. Трансформації практик шлюбно-сімейного партнерства та батьківства: постмодерні реалії : монографія. НАПН України. Ін-т соціальної та політичної психології. Ужгород : Карпати, 2018. 278 с.

7. Інформаційні ресурси

1. Сторінка курсу в A-Tutor, ID: 2975. URL: <https://dl.tntu.edu.ua/index.php>
2. Сімейний кодекс України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2947-14#Text>
3. Сімейні цінності української молоді. Інформаційні матеріали до Всеукраїнського форуму сім'ї. URL: <https://dismp.gov.ua/simejni-tsinnosti-ukrainskoi-molodi-informatsijnimaterialy-do-vseukrainskoho-forumu-sim-i/>
4. Публікації з психології та психотерапії сім'ї. URL: <http://icpk.net/psychology-books/>
5. Сімейні відносини та війна (виступ Оксани Сиченко на 21 Конференції Ризького інституту гештальт-терапії) URL: <https://migis.ua/articles-for-gestalt-therapists/simejni-vidnosini-ta-vijna>
6. Empathic Listening URL: <https://www.family-institute.org/behavioral-health-resources/talking-kids-youlove/empathic-listening>
7. Valuing their words URL: <https://www.family-institute.org/behavioral-health-resources/talking-kids-youlove/valuing-their-words>
8. Building confidence URL: <https://www.family-institute.org/behavioral-health-resources/talking-kids-youlove/building-confidence>
9. Сімейні конфлікти / Як їх ефективно вирішувати <https://www.youtube.com/watch?v=xb79sIn76gk>
10. Життєвий цикл сім'ї: кризи, етапи та зміцнення стосунків <https://www.youtube.com/watch?v=sbbBjQYm8Jg>
11. Офіційний сайт Наукової бібліотеки ім. Вернадського <http://www.nbuiv.gov.ua>
12. Офіційний сайт Електронної бібліотеки <http://www.lib.com.ua>
13. 4.Безкоштовні електронні підручники онлайн (<https://stud.com.ua/psihologiya/>)
14. Пошукова система Google Scholar <http://scholar.google.com/>
15. Пошукова система Base <https://www.base-search.net/>
16. Система пошуку наукової інформації у відкритих архівах України (SSM) <https://oai.org.ua/>

